

**Länsi-Uudenmaan syyttäjänviraston lausuto Oikeusministeriön
todistelutoimikunnan mietinnön 69/2012 (OM
18/41/2010, OM031:00/2010) johdosta.**

Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirastolta ei ole erikseen pyydetty lausuntoa mietinnöstä, mutta koska mietinnössä esitetyt muutosehdotukset ovat syyttäjän työn ja aseman kannalta varsin merkitykselliset, virasto haluaa kuitenkin käyttää mahdollisuuttaan lausua asiassa.

Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto pitää sinänsä todistelua koskevien säännösten uudistamista tärkeänä ja tarkoituksenmukaisena. Asia ja muutokset on toimikunnan mietinnössä esitelty hyvin perusteellisesti. Ihmisoikeustuomioistuimen viimeaikainen oikeuskäytäntö edellyttää todistelua koskevien säännösten päivitystä.

Koska pääosaan ehdotuksia ei ole mitään huomautettavaa, keskitymme lausunnossamme niihin yksityiskohtiin, jotka mielestämme tulisi säätää toimikunnan mietinnöstä poikkeavalla tavalla. Näin ollen kiinnitämme huomiota mietinnössä esitettyyn **käräjäoikeudelle annettavaan toimivaltaan antaa syyttäjälle määräyksiä** syytetehtävän hoitamiseen liittyvässä asiassa ja **anonymiin todisteluun**.

Mietinnössä ehdotettu ROL 5 luvun 4 §

Mietinnössä on ehdotettu, että syyttäjän tulisi toimittaa todisteet ja muut asiakirjat tuomioistuimelle tuomioistuimen määräämällä tavalla. Tällä säännöksellä annettaisiin tuomioistuimelle toimivalta määrätä yksittäinen syyttäjä hoitamaan syyttämisasiaa tuomioistuimen haluamalla tavalla.

Koska nimenomaan todistelu pääkäsittelyssä on syyteasian hoitamisen kannalta ja myös rikosjutun menestymisen kannalta kaikkein tärkein työvaihe, on ehdotettua muutosta pidettävä tosi-asiassa hyvinkin merkityksellisenä.

Näin toteutettuna muutos

- asettaa tuomioistuinlaitoksen puolueettomuuden kyseenalaiseksi
- on ristiriidassa todistelua koskevan pääsäännön kanssa
- asettaa oikeudenkäynnin osapuolet epätasa-arvoiseen asemaan
- aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia

Näitä asioita mietinnössä ei ole riittävästi otettu huomioon.

Meillä voimassa oleva akkusatorisen menettelyn mukaisesti syyttäjä kuuluu olla itsenäinen rikosasian asianosainen. Kun säännöksessä esitetään tuomioistuimelle toimivalta suorastaan määrätä syyttäjä toimimaan tietyllä tavalla, siitä seuraa väistämättä paluu kauan sitten syrjäytettyyn inkvisitoriseen menettelyyn, jossa tuomioistuin on vastuussa myös todisteiden hankkimisesta.

Syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksen keskinäisiä toimivaltuuksia itsenäisinä toimijoina on aikanaan linjattu ROL 5 luvun 7 §:ssä, jonka mukaan tuomioistuimelle on annettu toimivalta kehottaa syyttäjää esitutkinnan täydentämiseen, silloin kun se havaitsee esitutkinnassa suoranaisia puutteita.

Mietinnössä esitetty säännös tuomioistuimen syyttäjään kohdistuvassa määräysvallasta on selvästi ristiriidassa syyttäjän itsenäisen syyteharkintavallan kanssa, joka on lailla turvattu syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:ssä.

Tuomioistuimen rooli ja toiminta tulee pääkäsittelyssä ja myös rikosasian käsittelyn kaikissa vai-

heessa olla puolueetonta. Jos tuomioistuimelle annetaan, niin kuin mietinnössä on esitetty, toimivalta määrätä yksittäinen syyttäjä hoitamaan juttunsa todistelu haluamallaan tavalla, kysymys voi olla ohjaamista yhtä lailla vastaajan kuin syyttäjänkin eduksi tai haitaksi, mikä on mitä suurimmassa määrin omiaan horjuttamaan tuomioistuimen puoleuttomuuden.

Syyttäjän kuuluu toimittaa haastehakemuksen mukana tuomioistuimelle syytteen tueksi luettelmansa kirjalliset todisteet yms. asiakirjat siinä muodossa, että niiden esitystapa palvelee syytteen ajamista pääkäsittelyssä. Käytännössä syyttäjä osallistuessaan esitutkintaan huolehtii riittävien todisteiden hankkimisesta ja siitä, että ne käyvät ilmi esitutkintapöytäkirjasta. Valtaosa pääkäsittelyssä käsiteltävistä kirjallisista todisteista löytyy nimenomaisesti esitutkintapöytäkirjan liiteaineistosta, jossa ne on numeroitu, asetettu loogiseen järjestykseen ja löytyvät helposti. Näin ne ovat myös kaikkien osapuolten käytettävissä. Ammattitaitoiset syyttäjät tekevät huomattavan työn esitutkinta- ja syyteharkintavaiheessa karsiessaan suuren osan riidattomia todisteita liiteaineistosta ennen jutun pääkäsittelyvaihetta. Pääkäsittelyssä syyttäjän tehtävään kuuluu omalta osalta esitellä nämä todisteet ymmärrettävästi. Jos hän tässä epäonnistuu katsotaan se syyttäjän vahingoksi ja tuomioistuimen on tällöin pahimmassa tapauksessa hylättävä syyte.

Kuten todistelusta muutoin esitetään säädettäväksi, asianosaisilla on oikeus esittää tuomioistuimelle haluamansa näyttö. Tuomioistuimella on vain rajalliset ja laissa säädetyt mahdollisuudet evätä asianosaisten nimeämä näyttö. On ristiriitaista, että nimenomaan syyttäjän nimeämän näytön voisi hylätä niin, että asiaa ei otettaisi edes tutkittavaksi, ellei sitä toimiteta käräjäoikeudelle jollain tietyllä tavalla. Lähtökohtana on tässäkin pidettävä, että laillisella tavalla oikeudelle toimitetut todisteet oikeuden on otettava vastaan ja käsiteltävä.

Mikäli jostain syystä tunnetaan tarvetta ohjeistaa miten ja missä muodossa asianosaisten todistelu on toimitettava tuomioistuimelle, siitä tulisi antaa yksityiskohtainen säännös. Silloin se olisi myös kaikkia asianosaisia velvoittava ja ohjaisi myös tuomioistuinkäytännön tässä asiassa yhdenmukaiseksi.

Edellä esitetyn perusteella ja viitaten myös valtiosyyttäjä Mika Illmanin mietinnön liitteestä olevaan eriävään mielipiteeseen esitämme, että kysymyksessä olevasta säännöksestä poistetaan tuomioistuimen toimivalta määrätä syyttäjä toimittamaan todisteet ja muut asiakirjat tuomioistuimen määräämällä tavalla. Riittäväksi on katsottava, että syyttäjä toimittaa tämän aineiston tuomioistuimelle laillisesti.

ANONYYMI TODISTELU

Mietinnössä on esitetty selkeä tarve anonyymille todistelulle. Mietinnössä sitä esitetään sallittavaksi hyvin poikkeuksellisesti ja rajatuksi. On tärkeää, että Suomessa mahdollistetaan anonyymi todistelu vähintäänkin esityksessä laajuudessa. Katsomme, että tässä valtiosyyttäjä Mika Illmanineriävään mielipiteeseen kirjatut huomiot tulisi huomioida asian jatkokäsittelyssä. Illmanin esittämä säännöksen hieman laajempi soveltamisala on perusteltu.

Espoossa 31.1.2013

Tom Ifström
Johtava kihlakunnansyyttäjä